

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی
پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: جمعیت‌شناسی

عنوان :

بررسی عوامل موثر بر تاخیر ازدواج جوانان ۲۵ تا ۳۹ ساله مجرد
در منطقه ۲۱ تهران

استاد راهنما:

دکتر ایرج ساعی ارسی

استاد مشاور:

دکتر سعید معدنی

پژوهشگر :

شهره مقدس زاده اردبیلی

زمستان ۱۳۹۱

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب شهره مقدس زاده اردبیلی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۸۰۸۳۶۷۸۳۰۰ در رشته علوم اجتماعی و جامعه شناسی در تاریخ ۹۱/۱۱/۲۹ از پایان نامه خود تحت عنوان "بررسی عوامل موثر بر تاخیر ازدواج جوانان ۳۹-۲۵ ساله مجرد منطقه ۲۱ تهران" با کسب نمره ۱۷/۵ و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

- ۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.
- ۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: شهره مقدس زاده اردبیلی

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ: ۱۳۹۱/۱۱/۲۹

دانشجوی کارشناسی ارشد شهره مقدس زاده اردبیلی از پایان نامه خود دفاع نموده و با

نمره به حروف ۱۷/۵ و با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

سازمان پژوهش‌های

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خدایان و معابد این که عالم محضر خداست و شماره نامبر بر احوال انسان در مظهر پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر بر اہمیت جایگاه دانشگاه اسلامی فرنگ و تمدن بشری، ما دانشمندان و اصحاب بیعت علمی و معنای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی در نظر قرار داده و از آن تعهد می کنیم:

- ۱- اصل برائت: التزام بر برائت جهانی از حرکتی رفتار غیر خدای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به مثابه ای غیر علمی می آنگازند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تمهید به اجتناب از حرکتی جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تمهید به رواج دانش و ارائه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشمندان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تمهید به رعایت حریم ها و حرمت ها و انجام تحقیقات در رعایت جانب بعد و خودداری از حرکتی حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) به سایر مباحث حق.
- ۶- اصل دانشداری: تمهید به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکتی پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تمهید به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۹- اصل منع علمی: تمهید به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن به پیشرو و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

تقدیم به :

روح پرفتوح برادرم که پاکدل و خیراندیش بود و
راهنما و مشوق من در مسیر زندگی.

تقدیم به پدر و مادر
به پاس محبت هایتان
شمارا ارج می نهم و این ناچیزترین را

تقدیمتان می دارم
و تقدیم به همسر مهربانم که صبورانه با
بزرگواری امکان تحصیل و پژوهش را برایم فراهم
ساخت و در تمام مراحل زندگی و تحصیل همراه و
پشتیبان من بود.

و تقدیم به دختر دلبندم مریم که عطر حضورش
در پهنای این رساله موج می زند .

تشکر و قدردانی

سپاس آنکه خلق کرد هستی را، ز رحمت بی انتهای خویش تا انسان در قدوم خلقتش به پهنای گستره ای به بزرگی جهان خیمه زند و به او عقل داد تا عظمت خلقت را دریابد.

اکنون که در سایه لطف و عنایت پروردگار مهربان توانستم مرحله دیگری از تحصیلات خود را با موفقیت به اتمام برسانم، به رسم ادب و سنت حسنه سپاس، لازم می دانم از تمام کسانی که در این مدت، بنده حقیر را مورد لطف خود قرار داده اند، تشکر کرده و از خداوند بزرگ سلامتی و موفقیت روز افزون برایشان آرزو مندم، مشخصاً از استاد محترم راهنما، دکتر ایرج ساعی ارسی. استاد محترم مشاور، دکتر سعید معدنی نهایت قدردانی و امتنان را دارم.

چکیده

تحقیق حاضر با عنوان " بررسی عوامل موثر در تاخیر ازدواج جوانان بین ۲۵ تا ۳۹ ساله مجرد در منطقه ۲۱ تهران " و با هدف شناخت عوامل جمعیت شناختی موثر در تاخیر ازدواج بر روی تعداد ۳۶۹ نفر از دختران و پسران مجرد منطقه ۲۱ تهران که به صورت تصادفی انتخاب شدند اجرا گردید. این تحقیق از نوع توصیفی تحلیلی و روش آن پیمایشی است. ابزار تحقیق نیز پرسشنامه محقق ساخته است. به طور خلاصه اطلاعات زیر به دست آمد:

وضعیت اقتصادی خانواده (نداشتن وضعیت مالی مناسب، عدم توانایی خانواده دختر در تامین جهیزیه، وضعیت اقتصادی خانواده) در تاخیر ازدواج جوانان نقش موثری دارد.

تاثیر پذیری از فرهنگ غربی در تاخیر ازدواج جوانان نقش موثری دارد.

آداب و سنن دست و پاگیر (دخالت نابجای خانواده، مهریه، آداب و سنن) در تاخیر ازدواج جوانان نقش موثری دارد.

ناهنجاری های اجتماعی (وجود فساد و فحشا در جامعه، کوتاهی خانواده ها، دوستی های خیابانی، ترس از خیانت همسر، ارضاء نامشروع نیازهای جنسی) در تاخیر ازدواج جوانان نقش موثری دارد.

عوامل اجتماعی (شرایط اجتماعی، برنامه های دولت، رسانه های گروهی، مشکل سربازی، تجمل گرایی و زیاده خواهی جوانان، انتخاب همسر بدون دخالت واسطه) در تاخیر ازدواج جوانان نقش موثری دارد.

وضعیت روانی جوانان (عدم پذیرش مسئولیت زندگی، وضعیت دخترها و پسرها) در تاخیر ازدواج جوانان نقش موثری دارد.

واژگان کلیدی: ازدواج - جوانان - تاخیر ازدواج - عوامل جمعیت شناختی

فهرست منابع

صفحه

عنوان
چکیده

فصل اول (کلیات تحقیق)

۲مقدمه
۴۱-۱- بیان مساله
۶۲-۱- ضرورت و اهمیت پژوهش
۸۳-۱- اهداف پژوهش
۸۴-۱- سوالات تحقیق
۹۵-۱- فرضیه های تحقیق
۹۶-۱- تعریف مفاهیم و واژگان
۱۰۷-۱- محدودیت تحقیق

فصل دوم (پیشینه پژوهش و مبانی نظری)

۱۲۱-۲- مروری بر تحقیق های انجام شده قبلی
۱۲۱-۱-۲- تحقیق های خارجی
۱۷۲-۱-۲- تحقیق های داخلی
۲۵۲-۲- مبانی نظری
۲۶۱-۲-۲- ازدواج
۲۹۲-۲-۲- تعریف ازدواج
۳۱۳-۲-۲- بررسی نظریه های ازدواج و تشکیل خانواده
۳۱۱-۳-۲-۲- نظریه کارکرد گرایي دورکیم
۳۲۲-۳-۲-۲- نظریه کارکردگرایي ساختاری تالکوت پارسنز
۳۳۳-۳-۲-۲- نظریه مدرنیزاسیون ویلیام گود

- ۳۵ نظریه گزینش معقولانه هکتر ۲-۲-۳-۴
- ۳۶ نظریه نوگرایی آنتونی گیدنز ۲-۲-۳-۵
- ۳۷ نظریه تورم رکودی ۲-۲-۳-۶
- ۳۸ نظریه بی سامانی اجتماعی رابرت . کی مرتن ۲-۲-۳-۷
- ۳۹ نظریه فردگرایی آلکسی دو توکویل ۲-۲-۳-۸
- ۴۰ تاریخچه تحول و دگرگونی خانواده و ازدواج در ایران ۲-۲-۴
- ۴۳ سن ازدواج ۲-۲-۵
- ۵۱ تبیین عوامل موثر در بحران ازدواج ۲-۲-۶
- ۵۱ عوامل جمعیت شناختی ۲-۲-۶-۱
- ۵۲ عوامل اجتماعی ۲-۲-۶-۲
- ۵۴ عوامل فرهنگی ۲-۲-۶-۳
- ۵۷ عوامل اقتصادی ۲-۲-۶-۴
- ۵۸ عوامل روانی ۲-۲-۶-۵
- ۵۹ آثار فردی و اجتماعی تاخیر در ازدواج ۲-۲-۷
- ۵۹ سطح فردی ۲-۲-۷-۱
- ۶۰ سطح خانوادگی ۲-۲-۷-۲
- ۶۶ افزایش سن ازدواج ۲-۲-۸
- ۶۹ سن ازدواج زنان ۲-۲-۹
- ۷۰ سن ازدواج مردان ۲-۲-۱۰
- ۷۵ چالش‌ها و تنگناهای ازدواج ۲-۲-۱۱
- ۷۹ عوامل موثر بر تاخیر ازدواج ۲-۲-۱۲
- ۸۷ چارچوب نظری ۲-۳
- ۸۸ مدل تحقیق ۲-۴

فصل سوم (روش تحقیق)

مقدمه
.....	۹۰
.....	۹۰
.....	۹۰
.....	۹۰
.....	۹۱
.....	۹۱
.....	۹۲
.....	۹۲
.....	۹۳
.....	۹۳

فصل چهارم (تجزیه و تحلیل داده ها)

مقدمه
.....	۹۵
.....	۹۵
.....	۹۹
.....	۹۹
.....	۱۰۵

فصل پنجم (نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات)

.....	۱۱۱
.....	۱۱۲

۱۱۴ ۳-۵-پیشنهادها

۱۱۵ فهرست منابع

فهرست جداول

صفحه عنوان

- جدول نسبت افراد یکبار ازدواج کرده به تفکیک جنس و مناطق در سالهای ۷۵-۳۵ ۴۴
- جدول میانگین سن در اولین ازدواج به تفکیک جنس در مناطق در سال های ۷۵-۱۳۳۵ ۴۵
- میانگین سن در اولین ازدواج ، برحسب سواد و به تفکیک جنس و مناطق در سالهای ۱۳۷۵- ۶۵
- ۴۶
- ازدواج ثبت شده بر حسب استان: زمستان ۱۳۸۶ لغایت زمستان ۱۳۸۷ ۶۲
- جدول فراوانی آزمودنی ها به تفکیک جنسیت ۹۵
- جدول فراوانی سن آزمودنی ها ۹۶
- جدول فراوانی میزان تحصیلات آزمودنی ها ۹۷
- شاخصهای توصیفی مربوط به نمرات آزمودنی ها ۹۸
- همبستگی متقابل شاخص تاخیر ازدواج و زیرمقیاس های وضع اقتصادی خانواده ۹۹
- ضریب همبستگی اسپیرمن بین تاثیر فرهنگ غرب و تاخیر ازدواج جوانان ۱۰۰
- همبستگی متقابل شاخص تاخیر ازدواج جوانان و زیرمقیاس های آداب و سنن ۱۰۰
- جدول ۴-۸ . همبستگی های متقابل زیرمقیاس های ناهنجاری اجتماعی و تاخیر ازدواج جوانان ۱۰۱
- همبستگی های متقابل زیرمقیاس های عوامل اجتماعی و تاخیر ازدواج جوانان ۱۰۳
- همبستگی متقابل شاخص تاخیر ازدواج جوانان و وضعیت روانی آنها ۱۰۴
- ضریب همبستگی اسپیرمن بین اشتغال و تأخیر ازدواج جوانان ۱۰۵
- ضریب همبستگی اسپیرمن بین نداشتن مسکن و تأخیر ازدواج جوانان ۱۰۶
- ضریب همبستگی اسپیرمن بین میزان تحصیلات زنان و تأخیر ازدواج جوانان ۱۰۶

- ضریب همبستگی اسپیرمن بین ادامه تحصیل پسران و تأخیر ازدواج جوانان..... ۱۰۷
- ضریب همبستگی اسپیرمن بین یاس و ناامیدی از آینده و تأخیر ازدواج جوانان..... ۱۰۷
- ضریب همبستگی اسپیرمن بین ترس از طلاق و شکست در زندگی و تأخیر ازدواج جوانان
..... ۱۰۸
- ضریب همبستگی اسپیرمن بین مهاجرت و تأخیر ازدواج جوانان..... ۱۰۸
- آزمون U مان - ویتنی برای مقایسه دختران و پسران در تأخیر در ازدواج..... ۱۰۹

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

خانواده ؛ نهاد اجتماعی، سازمان، گروه و نیز یک جامعه کوچک است که از نظر جامعه‌شناسان ، نخستین واحد منسجم نظام اجتماعی را تشکیل می‌دهد و یکی از مهم‌ترین وظایف آن تامین وحدت و همبستگی اجتماعی است. به نظر ژان بدن «خانواده یک جامعه طبیعی است که ریشه سایر جامعه هاست و اولین واحد تشکیل دهنده دولت و کشور می‌باشد.» (آندره، میشل، ۱۳۷۸).

ازدواج يك سنت زيباي الهي و عامل مهر و الفت ميان زن و مرد در روزگار ما به معنای پیچیده و کلافي سردر گم ، تبدیل شده است که گویا جوابی برایش نیست. ازدواج به عنوان بنیان خانواده و شروع باروری ، عبارت است از يك رابطه قانوني ، عرفي یا دینی که يك مرد را با يك یا چند زن به طور دائم یا موقت پیوند می دهد . این پیوند و تشکیل خانواده هر قدر از استحکام بیشتری برخوردار باشد سلامت جامعه را بیشتر تامین می کند . در برخی جوامع که با مشکلات اجتماعی روبرو هستند ، سستی خانواده را یکی از عوامل اصلی آن می دانند . در جامعه ما علیرغم تشویق های شرع مقدس و رهبران ، سن ازدواج در حال افزایش است . خانواده نهاد اصلی جامعه است که وظیفه تولید نسل و تربیت فرزندان را بر عهده دارد و همچنین باعث انتقال فرهنگ و سنت در جامعه می باشد . امروزه بسیاری از دختران ، ازدواج را يك ريسك دانسته و معتقدند که در صورت پذیرفتن این ريسك و ناموفق بودن ازدواج علاوه بر آنکه نگاه جامعه به آنها مثبت نخواهد بود بسیاری از حقوق قبلي خود را نیز از دست خواهند داد و در این شرایط، جایگاه اجتماعی خود را هم در خطر می بینند . جامعه ي ایران در مسیر گذار اجتماعی خود طی ۵۰ سال گذشته ، با افت و خیزهای زیادی مواجه شده است . در این جریان چنین به نظر می رسد که برخی تحولات کشور ما در مقایسه با دیگر جوامع از موارد نادر به حساب می آید . از جمله این تغییرات بسیار سریع ، تحولي است که در میزان باسوادی جمعیت ، خصوصا جمعیت زنان و از این طریق، تغییر در نگرش ها و ارزش های آنان به وجود آمده است. در بین تمامی نهادها، سازمانها و تاسیسات اجتماعی، خانواده نقش و اهمیتی خاص و بسزا دارد. تمامی آنان که در باب سازمان جامعه اندیشیده اند، برخانواده و اهمیت حیاتی آن برای جامعه تاکید ورزیده اند (ساروخانی ، ۱۳۷۵ : ۱۱) . مطالعه خانواده و ازدواج یکی از مهمترین حوزه های جامعه شناسی است. معمولا در تمام جوامع هرکس در زمینه اي خانوادگی پرورش می یابد و در هر جامعه اکثریت عظیم بزرگسال متأهل هستند یا بوده اند. (گیدنز، ۱۳۷۶ : ۴۲۳).

نخستین وظیفه آداب و تقالید اجتماعی که سازنده قوانین اخلاقی هر اجتماع است، آن است که روابط میان دو جنس مرد و زن را بر پایه های متین استوار سازد. چه این روابط پیوسته منشأ

نزاع و تجاوز و انحطاط به شمار می رود. اساسی ترین عمل تنظیم این روابط همان ازدواج است (ویل دورانت ، ۴۷: ۱۳۷۸).

۱-۱- بیان مساله

از مهمترین موضوعات در چرخه تحول انسان ازدواج است که به عنوان بزرگترین سرمایه گذاری روانی فرد در نظر گرفته می شود. امروزه با توجه به بافت جمعیتی جوان کشور و درحال گذار بودن جامعه ایران و بروز تحولات متعدد اجتماعی، به نظر می رسد نگرش به این پدیده از بعد اجتماعی، امری اجتناب ناپذیر باشد.

ازدواج مبنای تشکیل خانواده یعنی اولین و مهم ترین واحد اجتماعی است. با تشکیل این واحد، انجام یکی از وظایف مهم خانواده یعنی فرزندآوری آغاز می شود. بنابراین ارتباط ازدواج و تشکیل خانواده با تجدید نسل انسانی (باروری)، بسیار تنگاتنگ است. زمان وقوع ازدواج (سنی که در آن ازدواج اتفاق می افتد)، تأثیر بلافاصله و بدون واسطه ای را بر باروری اعمال می کند. معمولاً ازدواج های زودرس تر یا سنین پایین تر شروع ازدواج، با میزان باروری ارتباط مستقیم دارند، هر چند تصمیم گیری زوجین در مورد خواستن یا نخواستن (تقاضای) فرزند و زمان این تقاضا در دوران حیات خانواده، می تواند این رابطه را تحت تأثیر قرار دهد.

جوامع انسانی طی دو قرن اخیر، شاهد افزایش قابل توجه سن ازدواج بوده اند. این افزایش نخست در کشورهای اروپایی اتفاق افتاد و سپس در قرن بیستم به کشورهای در حال توسعه سرایت کرد (لوکاس و میر ۱۲۹: ۱۳۸۱). افزایش قابل توجه سن ازدواج زنان (سن ازدواج بیشتر از سن بلوغ) پس از قرن ها تجربه ازدواج زودرس، پدیده ای مهم در حوزه تغییرات اجتماعی به شمار می رود. ایران نیز همانند سایر کشورهای در حال توسعه، این مسئله را تجربه کرده است. درصد افراد ازدواج کرده ۱۹-۱۵ ساله مرد از ۶/۳ در سال ۱۳۳۵ به ۲/۶ در سال ۱۳۷۵ کاهش یافته است. کاهش درصد مشابه برای زنان در دوره مورد نظر از ۴۱/۰ به ۱۷/۹ بوده است (زنجانی و دیگران، ۵۹: ۱۳۷۸). بررسی بهداشتی و جمعیتی ایران، درصد نزدیک به ۱۶ را برای زنان در سال ۱۳۷۹ نشان می دهد (وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ۳۸: ۱۳۸۱).

تشکیل خانواده در سنین بالاتر می تواند تبعات مختلفی را به همراه داشته باشد. همان طور که بیان شد، مهم ترین اثر آن از نظر جمعیت شناختی، ایجاد دگرگونی در الگوهای زاد و ولد است. کاهش فراگیر باروری در کشورهای مختلف از جمله ایران، بیشتر نتیجه ازدواج در سنین بالاتر است (عباسی شوازی ، ۲۰۰۰). علاوه بر این، ازدواج افراد در سنین بالاتر می تواند ساختار خانواده تعامل اعضای آن با یکدیگر و الگوهای رفتاری افراد خانواده را از طریق دگرگونی در چرخه زندگی خانوادگی متأثر سازد. عوامل مختلفی می توانند سن ازدواج را تحت تأثیر قرار دهند که از جمله می توان به میزان تحصیلات، اشتغال به کار خارج از خانه (برای

زنان)، در دسترس بودن همسر مناسب، میزان آزادی در انتخاب همسر و موقعیت زنان اشاره کرد. نظر به مهم بودن زمان تشکیل خانواده در تغییر وضعیت افراد، شناسایی عوامل مؤثر بر سن ازدواج و تبیین میزان و نحوه تأثیر آنها، می تواند در پیش بینی تبعات مختلف آن مثرتر باشد. این مطالعه بر آن است تا با استفاده از اطلاعات و داده های طرح "آمارگیری از خصوصیات اجتماعی-اقتصادی خانوار" مرکز آمار ایران در سال ۱۳۸۰، به هدف بالا دست یابد.

ارزیابی ها نشان داده صنعتی شدن و به اصطلاح مدرنیتیه ، حاشیه نشینی و کم رنگ شدن نظام سنتی خانواده گسترده، بیشترین زمینه ازدواج های ناموفق را به وجود آورده است. از این رو می توان گفت برخی افراد ترس از ازدواج داشته و به نوعی سعی در به تاخیر انداختن آن دارند.

نکته ای که شایان توجه بیشتر در این زمینه می باشد عدم تشکیل خانواده به دلیل ترس از ازدواج است که این امر تبعات روانی اجتماعی متعددی دارد. عواملی مانند: اشتغال، نداشتن مسکن، بالا رفتن میزان تحصیلات، یأس و ناامیدی، طلاق، مهاجرت جزء متغیرهای مؤثر بر تاخیر ازدواج جوانان است.

بر همین اساس عنوان تحقیق " بررسی عوامل مؤثر در تاخیر ازدواج جوانان بین ۲۵-۳۹ ساله مجرد در منطقه ۲۱ شهر تهران " انتخاب شده است.

۱-۲- ضرورت و اهمیت تحقیق

اهمیت رویداد اجتماعی ازدواج در تغییرات سریع همسر داری در طول و جریان نوسازی و توسعه جوامع مختلف، همیشه مورد توجه بوده است، چراکه تغییر در زندگی و نیازهای جدیدی که در طول زمان در جامعه ایجاد می شود موجب تغییراتی در کیفیت رفتارهای انسانی می گردد که به نوبه خود تغییراتی را در جنبه های مختلف زندگی خانوادگی نظیر زمان ازدواج و تداوم زندگی زناشویی ایجاد می کند، و این امر ضرورت مطالعه مستمر و دقیق این واقعه حیاتی را در هر دوره زمانی و در جوامع مختلف، با بهره گیری از روش های مطالعاتی خاص ایجاد می کند. بررسی آمارهای ثبتی ازدواج در کشور (بر اساس آمارهای ثبت احوال کشور) طی پنج سال اخیر (سالهای ۱۳۸۳-۱۳۸۸) رشد ۲۳ درصدی را برای ازدواج نشان می دهد، و این میزان رشد به نسبت جمعیت واقع در سن ازدواج که بیش از ۳۵ درصد جمعیت کشور را تشکیل می دهند رقم ناچیزی می باشد و علیرغم نفوذ اعتقادات مذهبی و ارزش های اجتماعی حاکم بر جامعه ایران، نگران کننده بوده و جای مذاقه و بررسی دارد (کاظمی پور، ۱۳۸۵: ۲۳).

امروزه ازدواج جوانان یکی از چالشهای اصلی جامعه ایرانی به شمار می آید. جوانان به دلایل مختلفی از مبادرت به ازدواج دوری می کنند و پدیده تاخیر در سن ازدواج نه بعنوان یک

مساله و مشکل شخصی بلکه بعنوان یک مساله اجتماعی نمود پیدا کرده است. جوانانی که به خاطر سنتهای غلط اجتماعی مجبور به خانه نشینی می شوند و جوانانی که دوست دارند مجرد بمانند، همه و همه پدیده مجرد را بصورت یک مشکل عمومی درآورده است که بیشتر خانواده های ایرانی با آن مواجه هستند. جوانانی که تا سنین بالا با پدر و مادر خویش زندگی می کنند و برای آغاز زندگی توقعات بالایی دارند عملا ازدواج را دچار مشکلات جدی کرده است (اسکندری چراتی، ۱۳۸۷: ۱۰).

ازدواج می تواند از اشاعه فحشا، فساد و رفتارهای ناپسندی که می تواند پیامد مستقیم عنان گسیختگی غرایز جنسی باشد جلوگیری کند و یکی از پایه های حفظ سلامت جامعه است. از نقطه نظر اجتماعی بدون تردید ازدواج واجد ارزش است و از آن جمله آداب اجتماعی است که در تمام جوامع بشری آن طور که تاریخ نشان می دهد تا به امروز متداول بوده و این خود دلیلی بر اینکه یک سنت فطری است می باشد. تغییر در الگوی ازدواج یکی از شاخص های اصلی تغییرات اجتماعی است. اگر شواهد نشان دهنده کاهش بسیار در میزان ازدواج باشد، جامعه با فروپاشی خانواده و در نهایت نوگرایی افراطی روبرو خواهد بود.

دختران و پسران کنونی مثل دوران گذشته نمی توانند همسر خود را ندیده و نشناخته انتخاب نمایند و امیدوار به همسانی فکری، ارزشی و هنجاری در زندگی مشترک آینده شان باشند، لذا توجه جوانان به همسانی فکری، اخلاقی و هنجاری در امر همسرگزینی به صورت یکی از مشکلات آنها درآمده و در بسیاری موارد به عنوان مانعی در امر ازدواج آنان قرار گرفته است. آنها به خوبی دریافته اند که عدم توجه به این امر می تواند موجب شکنندگی ازدواج شده و در نهایت به طلاق منجر شود (کاظمی پور، ۱۳۸۴، ۱۰۷).

امروزه به دلایل مختلفی تعداد کثیری از جوانان جامعه از مبادرت به ازدواج دوری می کنند، به طوری که ملاحظه افرادی که ازدواج نمی کنند و سن ازدواجشان افزایش یافته، نگارنده را به این فکر واداشته است تا تاثیر عوامل اجتماعی موثر بر افزایش این پدیده را مورد شناخت و کاوش قرار دهد. لذا انجام مطالعه و تحقیق درباره افزایش سن ازدواج از دو جنبه نظری و کاربردی حائز اهمیت می باشد. از بعد نظری انجام مطالعه درباره موضوع فوق موجب رشد و ارتقای علمی می شود و این مطالعه به عنوان یک مطالعه بنیادی می تواند در جهت شناخت این پدیده موثر باشد. از جنبه کاربردی نیز می توان با شناخت عوامل موثر بر این پدیده، آگاهی های لازم را برای از میان برداشتن موانع موجود بر سر راه ازدواج جوانان کسب نمود و نتایج حاصل از این تحقیق می تواند راهکارهای مناسب را در اختیار خانواده ها، مسئولان متولیان بخش فرهنگی و دولت مردان قرار دهد تا بتوانند با شناخت عوامل تاثیر گذار بر این پدیده برنامه ریزی های مقتضی را جهت داشتن جامعه ای با سن ازدواج مناسب انجام دهند و ارزشهای جوانان را از ازدواج گریزی به سمت ازدواج گزینی سوق دهند.

از این روی است که توجه و اهمیت به مقوله ازدواج همواره مورد تاکید عالمان و جامعه شناسان خصوصا در حوزه مطالعات خانواده بوده و عدم تحقق آن در شرایط و زمان بهنگام به عنوان دغدغه ذهنی و فکری مسئولین این حوزه می باشد. خانواده اساسی ترین در عین حال قدیمی ترین نهاد اجتماعی است و پویایی و استمرار آن و کارکردهایش همواره در طول زمان حائز اهمیت می باشد. هرچند تحقیقات زیادی در مورد این موضوع انجام شده است که در جای خود محترمند ولی در اکثر موارد به عوامل ظاهری پرداخته اند و از بررسی تحلیلی و ریشه یابی دور بوده اند که در این تحقیق به نکات بسیاری توجه شده است. نتایج حاصل از این تحقیق می تواند راهگشای ذهنی مسئولین برای شناخت عوامل موثر بر تأخیر در سن ازدواج بوده و با شناخت این عوامل بر نامه ریزی جهت برداشتن موانع و بهبود اوضاع اجتماعی تسهیل خواهد شد.

۱-۳- اهداف تحقیق

- ۱- بررسی تأثیر وضع اقتصادی خانواده در تأخیر ازدواج جوانان.
- ۲- بررسی تأثیر فرهنگ غرب در تأخیر ازدواج جوانان.
- ۳- بررسی تأثیر آداب و سنن دست و پا گیر در تأخیر ازدواج جوانان.
- ۴- بررسی تأثیر ناهنجاری های اجتماعی در تأخیر ازدواج جوانان.
- ۵- بررسی تأثیر نقش اقتصادی جامعه در تأخیر ازدواج جوانان.
- ۶- بررسی تفاوت بین دختران و پسران در عوامل موثر بر تأخیر ازدواج.

۱-۴- سوالات تحقیق

- ۱- آیا نداشتن اشتغال تأثیری در تأخیر ازدواج جوانان دارد؟
- ۲- آیا نداشتن مسکن تأثیری در تأخیر ازدواج جوانان دارد؟
- ۳- آیا میزان تحصیلات زنان تأثیری در تأخیر ازدواج جوانان دارد؟
- ۴- آیا یأس و ناامیدی تأثیری در تأخیر ازدواج جوانان دارد؟
- ۵- آیا ترس از طلاق و شکست در زندگی تأثیری در تأخیر ازدواج جوانان دارد؟
- ۶- آیا مهاجرت تأثیری در تأخیر ازدواج جوانان دارد؟
- ۷- آیا بین دختر و پسر در متغیر های فوق تفاوت معنی داری وجود دارد؟

۱-۵- فرضیه های تحقیق

- ۱- به نظر می رسد که وضع اقتصادی خانواده در تأخیر ازدواج جوانان موثر است.
- ۲- به نظر می رسد که فرهنگ غرب در تأخیر ازدواج جوانان موثر است.
- ۳- به نظر می رسد که آداب و سنن دست و پا گیر در تأخیر ازدواج جوانان موثر است.
- ۴- به نظر می رسد که ناهنجاری های اجتماعی در تأخیر ازدواج جوانان موثر است.
- ۵- به نظر می رسد که عوامل اجتماعی جامعه در تأخیر ازدواج جوانان موثر است.

۶- به نظر می‌رسد که وضعیت روانی جوانان در تأخیر ازدواج آن‌ها موثر است.

۶-۱- تعریف مفاهیم و واژگان

- ۱- اشتغال: حالتی که فرد دارای شغلی بوده و از آن طریق امرار معاش می‌کند.
- ۲- نداشتن مسکن: فرد فاقد توان لازم برای تامین مسکن شخصی اعم از اجاره یا خرید است.
- ۳- میزان تحصیلات: آخرین درجه‌ای که فرد از نظر آموزشی دارد.
- ۴- یاس و ناامیدی: پاسخ مثبتی که فرد به سوال مربوطه در این زمینه می‌دهد.
- ۵- ترس از طلاق: نگرانی فرد از گسستن پیوند زناشویی به صورت رسمی.
- ۶- مهاجرت: خروج دائمی فرد از زادگاه اصلی خود و انتخاب محلی دیگر برای زندگی به صورت همیشگی.
- ۷- وضعیت اقتصادی خانواده: نداشتن وضعیت مالی مناسب، عدم توانایی خانواده دختر در تامین جهیزیه، وضعیت اقتصادی خانواده.
- ۸- تأثیرپذیری از فرهنگ غربی: میزان پذیرش فرهنگ غربی توسط فرد.
- ۹- آداب و سنن دست و پاگیر: دخالت نابجای خانواده، مهریه، آداب و سنن.
- ۱۰- ناهنجاری‌های اجتماعی: وجود فساد و فحشا در جامعه، کوتاهی خانواده‌ها، دوستی‌های خیابانی، ترس از خیانت همسر، ارضاء نامشروع نیازهای جنسی.
- ۱۱- عوامل اجتماعی: شرایط اجتماعی، برنامه‌های دولت، رسانه‌های گروهی، مشکل سربازی، تجمل‌گرایی و زیاده‌خواهی جوانان، انتخاب همسر بدون دخالت واسطه.
- ۱۲- وضعیت روانی جوانان: عدم پذیرش مسئولیت زندگی، وضعیت دخترها و پسرها.

۷-۱- محدودیت تحقیق

هرکار پژوهشی، خصوصاً در کشور ما با مشکلاتی و محدودیتهایی روبه‌روست این تحقیق نیز از این وضع مستثنی نبوده است. از جمله محدودیت‌های این تحقیق می‌توان به فقدان مرجع رسمی جهت ارائه آمارهای مدون و تنظیم شده در زمینه واقعه ازدواج و متغیرهای وابسته به آن اشاره نمود، که یکی از مهمترین مشکلات این بخش بود. به همین دلیل در نظر داشتیم تحولات شکاف سنی را در حال و گذشته و در سطح کشور بررسی کنیم و توفیق چندانی حاصل نشد به جز مرکز آمار ایران و مقالات و کتابخانه‌ها و سایت دسترسی به سایر منابع مشکل بود.